

موانع نوشتن متن خلاق

دکتر محمود صادق زاده

استاد یار دانشگاه آراه اسلامی واحد یزد

مقدمه

خداوند انسان را بر گونه‌ی خویش آفرید و ویژگی آفرینندگی بدو بخشید و او را مسئول ساختن خویش کرد، زیرا انسان تنها موجودی است که ساخته‌ی دست خود است. خلاقیت او نامتناهی است و بنا ساختن توانایی‌های خود، می‌تواند هرگونه می‌خواهد، خود را بسازد.

آدمی با شناخت خویش، طبیعت، جامعه و تاریخ، به انسانی آگاه و مسئول تبدیل می‌شود؛ به طوری که این احساس خود آگاهی و جهان آگاهی او را وادار می‌کند تمامی سدهایی را که در مقابل اوست، بشکند و از زندان‌های جبری و ساختگی بیرون برد و بر فراز همه‌ی آن موانع و زندانها، بایستد و با قدرت خدادادش خود را تطهیر، طبیعت را تسخیر، تاریخ را تصحیح و جامعه را اصلاح کند.

با این رشد آگاهی و فکری و با ارتقای شناخت حقیقی، زندان دنیا را بر خود کم و کوچک و قفس تن را تنگ می‌داند و برای رهایی و نجات تلاش می‌کند. این است که در این دنیا احساس غربت و تنهایی بدو دست می‌دهد و احساس می‌کند، نیازها و عطش‌هایی دارد که این جهان او را سیراب نمی‌کند. این احساس نیاز به میل و جاودانگی، او را به عالم زیبا و دوست داشتنی هنر رهنمون می‌شود و دست معجزه گر عشق و هنر او را یاری می‌کند؛ زیرا «هنر تجلی آفریدگاری انسان در جبران تزیین و ادامه‌ی هستی است، تا طبیعت و هستی را آنچنان که او می‌خواهد و نیست، پیاراید و یا آنچه را می‌خواهد و نیست بسازد.» زیرا انسان مسئولیت دارد که خود را خداگونه بسازد و به قولی: «اساساً فلسفه‌ی خلقت انسان چنین است: خداوند ما را خلق کرده تا ما خودمان را خلق کنیم.» (شریعتی، ۱۳۷۹: ۲۰)

بنابراین این هنر است که امروزه «پرچم دار کشف خود انسان و شکوفایی دادن به همه‌ی استعدادهای ماورایی و حتی ماورای عقلی و منطقی انسان است، و انسان خالق، یعنی: هنرمند که می‌سراید، می‌نوازد، می‌تراشد، خود را می‌سازد. خود را بیان می‌کند.» (همان: ص ۲۸) و خود را می‌آفریند و تفسیر می‌کند.

در این راه نخستین مرحله، شناخت آن بذرهای انسانی است که در درون نونهالان و نارسه هاست؛ آن بذرها را با چراغ دانش باید دید، با دست لطف نوازش کرد، در بستر فرهنگ، زیر باران های غیبی باور کرد و با آب ایمان، طراوت و سرسبزی داد و با نسیم آزادی شکوفا کرد و با گرمای عشق پخت و سپس در طبق اخلاص و در سفره‌ی دوست داشتن نهاد و تقدیم جانان نمود.

اما در وضعیت کنونی، چگونه می توان زمینه های شناخت استعداد ها و شکوفایی آنها را فراهم کرد همه‌ی آگاهان و محققان اتفاق دارند که با این سیستم آموزشی ما که بیشتر بر تقلید و تکرار تکیه دارد و با مشکلات و موانع و نارسایی هایی که بر سر ماست، نمی توان خلاقیت ها را بروز داد و به فعلیت درآورد.

تا کنون در زمینه ی مسایل و مشکلات برنامه ریزی و درسی زبان و ادبیات فارسی، همایش ها، سمینارها و نشست های بسیاری برگزار شده و مقالات فراوانی در نشریات و مجلات تخصصی منتشر شده و محققان و استادان ادیب و زبان شناس، در این باره از جنبه های گوناگون گفته اند و نوشته اند: در این میان پژوهش ها و دیدگاه های استادان بزرگی چون: دکتر پرویز ناتل خانلری، دکتر سید جمفر شهیدی، دکتر غلامحسین یوسفی، دکتر سعید نفیسی، دکتر محمدرضا باطنی، دکتر علی اشرف صادقی، دکتر احمد سمیعی، دکتر علی سلطانی گرد فرامرزی و... بسیار قابل توجه و تأمل است.

اما به رغم این همه دغدغه ها، گفته ها و نوشته های آگاهانه و دل سوزانه، جز پاره ای دگرگونی ها در کتاب های درسی (سطوح سه گانه ای آموزش و پرورش) و یا ایجاد تغییرات سطحی در نگرش ها و روش های معلمان و استادان، متأسفانه هنوز موانع و مشکلات اصلی در این راه به طور کامل بر طرف نشده و گام های اساسی بر داشته نشده است.

از این رو، نگارنده در این نوشتار ضمن این که از نتایج راهبردی آن جلسات علمی و آموزه های علمی محققان فرهیخته استفاده کرده و از تجربه های نزدیک به بیست سال تدریس خود در مقاطع گوناگون تحصیلی (دبیرستان، پیش دانشگاهی، تربیت معلم و دانشگاه های دولتی و آزاد) بهره برده است می کوشد تا با توجه به شناخت ضرورت ها و نیازهای کنونی دانش آموزان و دانشجویان، ابتدا به اصلی ترین موانع و مشکلات نوشتن متون خلاق بپردازد و سپس مهم ترین عوامل مؤثر را همراه با پیشنهاد های عملی در آفرینش های ادبی مطرح و بررسی کند.

بی تردید توجه جدی به رفع مشکلات مطرح شده و پیشنهاد های عملی ارائه شده همراه با عزم جزم مسئولان و برنامه ریزان آموزش و فرهنگی، می تواند، زمینه را برای تحولات اساسی در زبان و ادب فارسی و رشد خلاقیت های هنر و ادبی پیش از پیش فراهم کند.

الف - مهم ترین موانع و مشکلات نوشتن متن خلاق:

برای پرورش استعدادهای هنری و بروز آفرینش های ادبی ضروری است که شرایط رشد اجتماعی، ارتقای فرهنگ و افزایش بینش سیاسی ایجاد شود و طبعاً بدون امنیت اجتماعی و آزادی بیان و اندیشه، انتظار آفرینش ادبی و نوآوری در زمینه های ادبی « آب در هاون کوبیدن است». زیرا در جامعه ای که به کرامت

انسانی و ارزش های اصیل اسلامی و انسانی اهمیت داده نشود هرگز نهال خلاقیتی سبز نخواهد شد. بنا بر این ضروری است نخست به رفع مشکلات زیر پرداخته شود:

۱- رکود اجتماعی و کساد بودن بازار هنر و ادب:

جامعه ای که از توسعه اقتصادی و اجتماعی پایداری برخوردار نیست و امنیت شغلی در آن وجود ندارد و منفعت طلبی و سود گرایی و دلالی و ... وجود دارد، سرچشمه های ادب و فرهنگ نیز می خشکد. به قول دکتر محمد علی اسلامی ندوشن: «رکود اجتماعی از عدم آزادی بدتر است؛ یعنی آن جامعه ای که برای خلق احساس نیاز نکند، دست روی دست بگذارد، در لابه لای مسائل روزمره دست و پا بزند، دون همت و قانع شود...» (اسلامی ندوشن، ۱۳۷۵: ۴۱) دیگر به آفرینش های هنری و ادبی نمی اندیشد.

۲- بحران هویت و آسیب های اجتماعی و کم اطلاعی نسل جوان از واقعیت های زمان و ضعف اعتماد به نفس: آن گونه که آمارها نشان می دهد، بیش از ۶۰٪ (شصت درصد) جامعه ای ما جوان هستند و متأسفانه به دلایل مسایل داخلی و خارجی در گذشته و حال، در معرض انواع آسیب های اجتماعی هستند. از طرفی دیگر نبودن تعادل، موازنه ی روحی و روانی و وجود افراط و تفریط های اخلاقی، نیز یکی از مشکلات بیشتر جوامع به ویژه جامعه ای ایران است که باید بدان توجه زیاد شود. گرچه آفرینش و هستی بر تعادل و توازن است و تمامی پیامبران الهی و مصلحان اجتماعی مردم را به میانه روی و رعایت حد و وسط دعوت نمودند و بر توازن و تعادل تأکید کردند، متأسفانه صحنه ی تاریخ بشری، نمایشگاه انواع این افراط و تفریط هاست و ما جلوه ها و نمونه های این بی تعادلی ها و چالش ها را در تاریخ تمدن، فرهنگ و اندیشه ی تمام جهان و ایران می بینیم، مانند: زهد و دنیا طلبی، عقل و عشق، کمونیسم و کاپیتالیسم، شرق و غرب، بوعلی و بو سعید، اشاعره و معتزله، کلاسیسیسم و رومانتیسم، سنت و مدرنیسم، راست و چپ و ... این نمونه ها آن قدر زیاد است که می توان گفت بزرگ ترین مشکل قرون همین افراط و تفریط است.

البته، این تعادل و توازن که لازمه ی رشد و کمال آدمی و عامل اصلی برپا شدن عدل و قسط و برابری و ایجاد جامعه ای انسانی و الهی است، تنها با رشد فکری، عقلانی و معنوی انسان ها و زدودن حجاب ها و رفع موانع تاریخی، فرهنگی و اجتماعی و دل سپردن به فراخوان جهانی ادیان الهی، به ویژه اسلام راستین میسر است، که فرمود: «و همچنان شما مسلمین را به آیین اسلام هدایت کردیم و به اخلاق معتدل و اخلاق نیکو بیاراستیم، تا گواه مردم باشید (سرمشق درستی خلق) تا نیکی و درستی را سایر ملل عالم از شما بیاموزند، چنانچه پیغامبر را گواه شما کردیم، تا شما از وی بیاموزید» (قرآن کریم: ۱۴۳/۲)

۳- مشکل آموزش و عدم شیوه های مؤثر در کسب مهارت های نگارشی:

آموزش ما بیشتر بر محفوظات و معلومات صرف تکیه دارد و کمتر به مهارت های چون: شنیدن، گفتن، خواندن و نوشتن که زمینه های ادراک و بیان هستند، اهمیت می دهد، این است که دانش آموزان ما، شیوه های درست تفکر منطقی را نمی آموزند و عملاً مهارت های زبانی را فرا نمی گیرند.

مسئله‌ی دیگر در این زمینه نبودن کلاس‌های هنری (قصه‌نویسی، نمایش‌نامه‌نویسی، فیلم‌نامه‌نویسی، روزنامه‌نگاری و...) به صورت کارگاهی و فقدان انجمن‌های ادبی و هنری فعال و بی‌رونتی تشکلهای صنفی هنری و ادبی است. اگر اگر هم وجود دارد آن گونه که باید و شاید از آن‌ها حمایت نمی‌شود یا به دلیل کم‌آگاهی معلمان، دبیران و استادان با شعر و نثر معاصر و انواع رایج ادبی، چون: داستان، رمان، نمایش‌نامه و... تاثیر چندانی در خلاقیت‌های ادبی ندارد.

۴- نداشتن روش‌های مؤثر در مطالعه و خواندن:

آموزش و پرورش ما بیشتر بر تقلید و تکرار تکیه دارد و طبعاً این سیستم آموزشی موجب خلاقیت نمی‌شود. در مرحله‌ی تقلید باید زبان را یاد گرفت، نه مطالب آن را عیناً منعکس کرد. بنابراین باید حرف تازه زد و به نوآوری پرداخت. یکی از مشکلاتی که در این زمینه به روشنی دیده می‌شود، نداشتن روش‌های مؤثر در مطالعه است، که توجه بدان بسیار اهمیت دارد.

۵- نبودن گرایش‌های تخصصی در زمینه‌های زبان و ادبیات:

گرایش‌های سنتی دانشکده‌های ادبیات و پرداختن استادان ادبیات به مباحث ادب کلاسیک و دوری از موضوعات جدید و خلاق از موانع مهم رشد خلاقیت‌های ادبی است.

۶- زیاد بودن حجم مطالب درسی و نبودن امکانات و وسایل پرورش ذوق‌ها:

یکی از مشکلات دیگر آموزشی حجم زیاد مطالب درسی است، به طوری که معلم تمام وقت خود را در کلاس صرف معنی کردن لغات و اصلاحات پیچیده می‌کند و دانش‌آموزان فرصتی برای تفکر منطقی و تجربه و تحلیل ندارند. از سوی دیگر عدم وسایل پیشرفته‌ی اطلاع‌رسانی و کتاب‌ها و نشریات مناسب و امروزی، موجب شده که نسل جوان ما از واقعیات زمان اطلاع لازم و کافی نداشته باشند و نیروی اعتماد به نفس در آنان تقویت نشود.

۷- بی‌توجهی به فن بیان و سخنرانی و مناظره:

در جامعه‌ی ما به دلیل موانع تاریخی، سیاسی و اجتماعی و فرهنگی، از جمله استبداد زدگی، نبودن نهادهای مردمی و تشکلهای اجتماعی و احزاب سیاسی گسترده، نبودن آزادی سیاسی و وجود خفقان، فن بیان و سخنوری، مثل بعضی از کشورهای غربی رونق نداشته است، که در جای خود بدان می‌پردازیم.

ب- عوامل مؤثر و پیشنهادهاى عملی در آفرینش‌های ادبی:

یکی از مسائلی بسیار مهم فراهم نمودن فضای روانی مناسب در جامعه و نیز زمینه‌ی خودباوری و شخصیت بخشی جوانان و شکل‌گیری و حفظ هویت ملی، مذهبی و فرهنگی در نونهالان و نوجوانان و ... است. به غیر از آن ایجاد زمینه‌های خود آگاهی فردی، اجتماعی و کشف روابط بین پدیده‌ها، تقویت روحیه‌ی شهامت و شجاعت در نوآوری و آشنا زدایی منطقی، نیز در آفرینش‌های هنری و ادبی تأثیر بسزایی دارند، به علاوه توجه به مطالب زیر بسیار اهمیت دارد:

۱- تقویت حواس ظاهری و کسب مهارت‌های چهارگانه‌ی: شنیدن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن و آشنایی عملی با شیوه‌های پرورش معانی.

۲- تقویت نیروی حافظه و تخیل و روحیه‌ی کنجکاری و پرسشگری: از مهم‌ترین روش‌های عملی که در این راه مؤثر است، می‌توان از موارد زیر نام برد: تمرین و تکرار و تمرکز، تداعی معانی، کد بندی و رمز گذاری و نیز خاطره‌نویسی و یادداشت برداری و توصیف دقیق و جزئی؛ به علاوه به منظور تقویت و روحیه‌ی کنجکاری و انتقادات ضروری است، که شیوه‌های بررسی و تجزیه و تحلیل و تفکر منطقی را به دانش‌آموزان و دانشجویان بیاموزیم و در آموزش به نقد ادبی توجه خاصی بنماییم و آنان را با روش‌های مطالعه‌ی مؤثر و شیوه‌های خواندن متون ادبی آشنا کنیم.

۳- توجه بسیار ویژه به فن بیان و سخنوری و مناظره و گفتگو و قعه خوانی و روزنامه نگاری به ویژه مطالعه‌ی شاهکارهای ادبی ایران و جهان نیز از عوامل بسیار مهم در زمینه‌ی شکوفایی استعدادهای هنری است. به عنوان نمونه از ادبیات ایران آثار زیر پیشنهاد می‌شود: شاهنامه‌ی فردوسی، آثار مولوی، سعدی، حافظ، نظامی و ... به ویژه چهار شخصیت بزرگ ایران و جهان (فردوسی، مولوی، سعدی و حافظ) که چهار سخن‌گویی وجدان ایران هستند؛ «فردوسی سخن‌گویی پیروزی نیکی بر بدی، مولوی سخن‌گویی یگانگی انسان‌ها، سعدی سخن‌گویی ضمیر آگاه ایرانی و حافظ سخن‌گویی ضمیر ناآگاه ایرانی» (اسلامی ندوشن، ۱۳۸۱) و علاوه بر آن نظامی آفریننده‌ی داستان‌های رنگارنگ، زیبا و پر نغز.

از ادبیات جهان، آثاری مانند: دن کیشوت اثر سروانتس، مادام بوآری از گوستا و فلوبر و آثار دانته، شکسپیر، داستایوسکی، تولستوی، کافکا، فلوبر، هومر، فاکتز، گارسامارکز، ولف، مارسل پروست، آندرسن و علاوه بر آن رمان‌های کلیدی ایران و جهان. (نشر دانش، بهار ۱۳۸۱: ۸۳)

۴- آشنایی با اساطیر و متون حماسی و عرفانی: ایران اسلامی علاوه بر حماسه‌های تاپناک و ماندگار که می‌تواند در تقویت نیروی تخیل و قدرت خلاقیت نویسنده بیفزاید، از متون عمیق و غنی عرفانی نیز برخوردار است، که انسان تشنه‌ی امروز سخت بدان نیازمند است؛ انسان امروز که در کشاکش افراط و تفریط، به دنبال اعتدال و توازن و التذاذ معنوی و آرامش درونی است.

البته برای این که بشر نیازمند قرن بیست و یکم، به طور کلی و جوانان جستجوگر به ویژه بتوانند از رمز و رازهای آثار حماسی و اندیشه‌ها و زیبایی‌های عرفان اسلامی و ایرانی بهره‌مند شوند، ضروری است

که آن آثار نقد و بررسی شود و ظرایف و لطایف آن، بیرون آورده شود و در صاف آن از هم جدا و و به شیوه های امروزی معرفی شود.

۵- توجه به درک و فهم مضامین و مطالب متون ادبی و پرداختن به مغز آثار ادبی: متاسفانه ما به قول دکتر باطنی «در تدریس ادبیات بیش تر به آموختن درباره ی ادبیات می پردازیم و کمتر به خود ادبیات توجه می کنیم» (باطنی، ۱۳۷۶: ۶۰) در انتخاب متون ادبی لازم است به ادبیات معاصر به ویژه نشر پرداخته شود. البته باید در نظر داشت که دو چیز بسیار مؤثر در خلاقیت ادبی عبارت است از:

الف) مصاحبت با افراد خلاق و الگو گرفتن آگاهانه از آنان؛ لازم است مقام هنرمندان و نویسندگان بزرگ داشته شود و شخصیت هنری و ادبی آنان به جوانان و هنرمندان معرفی شود.

ب) خواندن کتاب هایی که انسان را خلاق می کند، مانند: آثار همرو، دانتس، شکسپیر و ... از ادبیات جهان و آثار فردوسی، سعدی، نظامی، مولوی، حافظ و ... از ادبیات ایران.

۶- ایجاد گرایش ها و رشته های تخصصی در زمینه ی زبان و ادبیات فارسی: یکی از فوری ترین و ضروری ترین چاره جویی ها درباره ی ادبیات، همین تخصصی شدن است. گرچه باید برای این موضوع جلسات علمی و تخصصی برگزار شود و تصمیمات اصولی و منطقی گرفته شود، پیشنهادهای ذیل می تواند کارساز باشد:

الف) رشته ها و گرایش های پیشنهادی زبان ادبیات فارسی در مقطع کارشناسی:

- رشته ی زبان و ادبیات گذشته ی فارسی

- رشته ی زبان و ادبیات معاصر

- رشته ی زبان و ادبیات تطبیقی فارسی با زبان های دیگر

- رشته ی آموزش زبان و نگارش فارسی

ب) در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری:

- تحقیق در انواع ادبی و سبک شعر کلاسیک، با دو گرایش زیر:

گرایش داستانی، حماسی و نمایشی؛ گرایش توصیفی، غنایی و عرفانی و ...

- تحقیق در انواع ادبی و سبک نثر کلاسیک با گرایش های:

حماسی، داستانی، نمایشی؛ غنایی، دینی و عرفانی و ...

- تحقیق در انواع ادبی و سبک شعر معاصر

- تحقیق در انواع ادبی و سبک نثر معاصر

- نقد و تصحیح متون ادبی و بررسی نظریات و مکاتب ادبی

- گرایش فنون ادبی و بلاغی و قالب های شعری

- گرایش ادبیات تطبیقی و جامعه شناسی ادبیات

۷- پیشنهاد درباره ی تألیف کتاب های درسی:

سال هاست که کتابهای درسی ما « چهار رکود و جمود محتوایی شده است» (رستگار فسایی، ۱۳۷۶: ۱۳۹) و انگیزه ای برای خواندن ایجاد نمی کند، به طوری که اغلب آن را برای امتحان و کسب نمره ی قبولی می خوانند؛ بنابر این در خلاقیت و نوآوری و پی گیری موضوع مربوط ، تأثیری در خواننده به وجود نمی آورد.

از جمله کتاب هایی که باید زمینه ساز آفرینش های ادبی باشد، کتاب زبان و نگارش است که متأسفانه مطابق ضرورت زمان، نیاز و علاقه های مخاطبان، تألیف نشده و تغییراتی هم که هراز چند گاهی در آنها صورت گرفته، سلیقه ای بوده است.

کتاب های نگارشی و مهارت های زبانی، باید بیشتر شامل موضوعاتی باشد که چشم خوانندگان را به روی واقعیت ها باز کند، تا دنیای بیرون را به خوبی ببینند و تجربه کسب کنند. بنابراین، ابتدا باید از نگارش مقدماتی، مانند: توصیفات ساده، خاطره نویسی، خلاصه نویسی، بازگردانی شعر به نثر و بازنویسی و سفرنامه نویسی شروع کرد و در مراحل بعد به نامه نگاری و روزنامه نویسی و طنز و نقد و ... پرداخت. بنابر این نگارش پیشرفته و نثرهای ادبی باید به افراد مستعد و صاحب ذوق اختصاص داده شود. در این زمینه به موارد زیر باید توجه کرد و اهمیت داد:

الف) برای آموزش زبان و ادبیات فارسی در دبستان و راهنمایی و دبیرستان، بهتر است، از زمان معاصر شروع کنیم، باید از نظم و نثر امروز آغاز کنیم و بعد هر چه سن دانش آموز بیش تر و نیروهای ذهنی او پرورده تر می شود، از نظر زمان به عقب برگردیم و نوشته های ادبی کهن تر را به او یاد دهیم، نه این که از قدیم ترین آثار شروع کنیم و به جلو بیاییم.

ب) مطلب دیگری که باید بدان توجه کرد، این است، که به دلیل تحولات اساسی که در جهان و ایران معاصر اتفاق افتاده است و بنا به ضرورت های سیاسی و اجتماعی و زمینه های قابل گسترش، قالب غالب آثار ادبی زمانه ی ما، نثر و انواع ادبی مربوط به آن است و به قولی «دور، دور نثر است» (باطنی، ۱۳۷۶: ۱۴۰) و از شعر پیشی گرفته، بنابراین نثر به « سلاح برنده و قاطع ادبی، در روزگار ما بدل گردیده است» (اسلامی ندوشن، ۱۳۷۵: ۴۰)

ج) مسأله ی دیگر این که گزینش مطالب کتاب های درسی، نباید تحت تأثیر تعصبات جناحی و به منظورهای تبلیغاتی صورت بگیرد. باید با بلند نظری و سعی صدر مطالب ادبیات معاصر و موضوعات ارزشمند روز را در کتاب های درسی، بیاوریم و از دخالت سلیقه های شخصی و بانندی و تقسیم بندی نویسندگان، به خودی و غیرخودی، پرهیز کنیم. مباحث و مطالب کتاب ها، باید از شاهکارهای ادبی فارسی و ادبیات جهانی، گلچین شود و از آثار درجه ی دو و سه و چهار پرهیز شود.

۸- برگزاری کلاس های نگارش و نویسندگی به صورت کارگاهی : به شیوه ای که دانش آموزان و دانشجویان، عملاً با روش های نویسندگی آشنا شوند و مهارت های چهارگانه را کسب کنند. بدین منظور رعایت موارد زیر لازم و ضروری است:

الف) معلمان و مدرسان، باید در کلاس‌ها، کمتر به مسایل نظری و بیشتر به آموزش مهارت‌ها بپردازند.

ب) معلمان و مدرسان ادبیات در دوره‌های مختلف تحصیلی باید چند واحد درسی را به منظور شیوه‌های آموزش نگارش و انشا بگذرانند.

ج) بخشی از ساعات تدریس، باید به بیان اهداف زبان و ادبیات، شیوه‌های مطالعه، کتاب‌خوانی، معرفی کتاب‌ها و نشریات مفید و نیز فن بیان و سخنوری، اختصاص یابد. درباره‌ی تأثیر فن بیان در خلاقیت، جداگانه بحث خواهیم کرد.

د) معلمان و مدیران محترم، باید بدانند که امروزه تدریس با آموزش تفاوت اساسی دارد؛ بنابراین هراز چند گاهی، لازم است که در دوره‌های ضمن خدمت و بازآموزی و کارآموزی شرکت کرده، تا با شیوه‌های آموزشی جدید و اندیشه‌های تازه آشنا شوند.

ه) در آموزش علاوه بر خواندن و نوشتن، باید به خوب دیدن، گوش دادن و درست اندیشیدن و تفکر منطقی نیز پرداخته شود.

۹- توجه خاص به روزنامه‌نگاری، مقاله‌نویسی، گزارش‌نویسی به عنوان ضرورت‌های زبانی و برگزاری مسابقات در سطوح مختلف تحصیلی، که در مراحل بعدی لازم است به ادبیات داستانی و نمایشی و آموزش آنها نیز توجه شود.

۱۰- اهمیت و توجه بسیار به تشکیل انجمن‌های ادبی و توجه خاص به فن بیان و سخنوری و مناظره: یکی از موضوعات خیلی مهم که در تقویت اعتماد به نفس، اجتماعی شدن و اصولاً گسترش فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی، تأثیر بسیار دارد، فن بیان و سخنوری است.

در مملکت ما متأسفانه به دلیل تاریخی و اجتماعی و فرهنگی، سخنوری چندان عمومی و رایج نشده است و به صورت خطابه و سخنرای‌های مذهبی، بیشتر به طبقات خاصی، اختصاص داشته است. امروزه به لحاظ ضرورت‌های زمان و نیاز اقشار گوناگون و اصناف مختلف در مشارکت‌های اجتماعی و سیاسی و شرکت در تشکل‌های مردمی و ...، آشنایی با اصول و فنون بیان و سخنوری و اقتناع جمع و تأثیر گذاری، بسیار ضروری است.

بچه‌ها از دوره‌ی دبستان، باید یاد بگیرند که سخنوری با حرف زدن‌های معمولی تفاوت دارد. لازم است که در مدارس از همان دوره‌ی ابتدایی، بچه‌ها را تشویق کنیم که خاطرات کوتاه خود را تعریف کنند، فیلم‌هایی را که دیده‌اند، به طور خلاصه شرح دهند. اشعار و یا متن ساده‌ای را با رعایت آهنگ، مکث، تکیه و تأکید قرائت کنند.

در دوره‌ی دبیرستان لازم است که بخشی از کتاب‌های آیین نگارش، به تاریخچه‌ی سخنوری در ایران و جهان، اصول سخنوری، انواع سخنوری، شیوه‌های اقتناع جمع و تأثیر گذاری، روش‌های آفرینش و

تنظیم و ادای سخن و ... اختصاص یابد. در ضمن، لازم است، دانش آموزان دبیرستان و بیشتر دانشجویان با انواع جمعاعات، چون (کنفرانس، کنگره، سمپوزیوم، سمینار و ...) نیز آشنا شوند.

یکی از فروع فن بیان، مناظره است که تمرین بسیار مناسبی است تا دانش آموزان در سخنوری، توانایی های خود را شکوفا کنند و مهارت های لازم را کسب کنند. البته «مناظره» در اصطلاح سخنوری، جمعیتی است که در آن، طبق قواعد معینی به اثبات یا نفی مسأله ای پردازند و با بهره گیری از استدلال، نظر خود را ثابت کنند. این گونه بحث از دیرباز در ایران و کشورهای دیگر جهان معمول بوده و به عنوان یک وسیله مطمئن برای پرورش فکر و قدرت بیان و تقویت نیروی اداری به کار گرفته شده است، تا جایی که برخی از دانشمندان، مناظره را فنی مناسب برای جمع آوری و نشر دانش دانسته و آن را یکی از نیروهای بزرگ آموزش و پرورش شمرده اند.

تردید نیست که مناظره، بهترین وسیله برای تمرین و ممارست در فن سخنوری است، زیرا از یک سو شرکت کنندگان در مناظره را به روش صحیح استدلال آشنا می سازد و از سوی دیگر، چون تابع قواعد و ضوابط معینی است، آنان را از پریشان گویی باز می دارد و به رعایت نظم و ترتیب و درست فکر کردن عادت می دهد.

نتایج

- ۱- توسعه‌ی پایدار، متوازن و میانه روی اخلاقی و مذهبی و امنیت اجتماعی و شفلی و سیاسی، از پیش شرط‌های آفرینش‌های هنری و ادبی است.
 - ۲- واقع‌بینی دانش‌آموزان و دانشجویان، کسب مهارت‌های نگارشی و شیوه‌های پیشرفته‌ی خواندن، فن بیان و سخنرانی و مناظره و برگزاری کلاس‌های هنری به صورت کارگاهی، بسیار ضروری است.
 - ۳- توجه خاص به شاهکارهای ادبی و اساطیری و متون حماسی و عرفانی، به منظور پاسخ‌گویی به نیازهای زمان و تشکیل و حفظ هویت ملی و دینی از مسایل بسیار اساسی و مهم است.
 - ۴- ایجاد گرایش‌ها و رشته‌های تخصصی در زمینه‌ی ادبیات فارسی بسیار اهمیت دارد.
 - ۵- توجه ویژه به نثر (آن هم نثر معاصر) در تالیف کتاب‌های درسی بسیار ضرورت دارد.
- و سخن آخر این که امید است، سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان امور فرهنگی و آموزش و تربیتی و نیز تمام مسئولان، با درک هرچه بیشتر تحولات جهانی و ضرورت‌های اجتماعی و اهداف آموزشی و تربیتی، روش‌ها و راه‌کارهایی را تعیین کنند و شرایطی را فراهم نمایند که نسل فردای ما در تمام ابعاد به رشد و تعالی برسند و این جز با توسعه‌ی همه‌جانبه و منطقی، حاصل نخواهد شد.
- «قدر وقت از شناسد دل و کاری نکند
بس خجالت که از این حاصل اوقات بریم»

(حافظ)

منابع

- شریعتی، علی، ۱۳۷۹. هنر (مجموعه ی آثار ۳۲)، ج هشتم، تهران: چاپخش.
- اسلامی ندوشن، محمدعلی، ۱۳۷۵. گفته ها و ناگفته ها، ج اول، تهران: یزدان.
- _____، ۱۳۸۱. چهار سخن گوی وجدان ایران، ج اول، تهران: قطره.
- قرآن کریم (۱۳۳/۲)، ۱۳۵۴. ترجمه و تفسیر به قلم دانشمند فقیده مهدی الهی قمشه ای. تهران: انتشارات صالحی.
- پروچوادی، نصرالله، بهار ۱۳۸۱. کتاب های تازه، نشر دانش، س نوزدهم، ش اول.
- باطنی، محمدرضا، ۱۳۷۶. پیش نهادهایی درباره ی تقویت و گسترش زبان فارسی، در قلمرو آموزش زبان و ادب فارسی (مجموعه ی مقالات)، دفتر نخست، تهران: مجمع علمی آموزش زبان و ادب فارسی.
- رستگار نسایی، منصور، ۱۳۷۶. آموزش نثر و نگارش در عصر حافظه، (همان).

In the name of God

The obstacles of Writing the inventive passage

Written by: Mahmud Sadegh Zadeh, The Faculty of Member of Yazd Islamic Azad University

Abstract

The most important gifts awarded to the human by God are will, awareness and creativity. So, the human should effloresce his talents by knowing the human seeds and make himself God-like.

The artistic creative and literary creation originated from the endless creative potentiality of the human and the infinite force of love, have basic effect on the human growth and developments, So It is necessary to prepare the way for social, Political and Cultural growth and to amend the educational, intellectual an research structure.

In this article, the writer tries to analyze the obstacles and problems of writing creative passage and inspect the elements effective on the literary creativities and present some practical suggestions for writing the creative passages and literary creations.

Key words:

- The artistic and literary creativities
- The Educational, Social and Cultural Problems
- Effective Elements
- Practical Methods

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.